

«Σύν Χριστῷ πανταχοῦ, φόβος οὐδαμοῦ!»

*Εισήγηση Θεοφιλεστάτου Επισκόπου Ιλίου κ. Ραφαήλ
στη Σύναξη Νέων (28 Δεκεμβρίου 2024)*

Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα Κυδωνίας και Αποκορώνου κ. Δαμασκηνέ
Σεβαστοί πατέρες
Σεβαστή μας Γερόντισσα Θεοξένη
Αδελφές της Ι. Μονής
Αγαπητοί αδελφοί και αδελφές, αγαπητά μας παιδιά.

Είμαι ευγνώμων που βρίσκομαι και πάλι μαζί σας, αυτή τη φορά ως ομιλητής σε αυτή τη πολύ όμορφη σύναξη που διοργανώνεται εδώ, με την ευλογία του Σεβασμιωτάτου αγίου Κυδωνίας και Αποκορώνου και με τη μέριμνα και φροντίδα της Γερόντισσας της Ι. Μονής.

Μού έλεγε ένα νέος που ζει στη Σκωτία: «Απελπίζομαι... Ο χριστιανικός κόσμος φαίνεται να καταρρέει. Το αντίχριστο πνεύμα σιγά σιγά κυριαρχεί παντού. Η αμαρτία έγινε νόμος. Το παράλογο έγινε κοινή λογική και η εκτροπή αποδεκτός τρόπος ζωής. Το Ευαγγέλιο φαίνεται να περνάει στο περιθώριο και η Εκκλησία να μη θεωρείται πια ότι έχει κάποια ουσιαστική σχέση με την καθημερινότητα των ανθρώπων...».

Αν παρακολουθεί κανείς τις ειδήσεις –αυτό είναι ένα δυστύχημα πολλές φορές– και διάφορες αναλύσεις που γίνονται σε επίκαιρα θέματα, φαίνεται να είναι έτσι τα πράγματα: σαν ο Χριστιανισμός να ήρθε στον κόσμο, να επικράτησε για παραπάνω από δύο χιλιετίες, να διαμόρφωσε πολιτισμούς, ήθος, μια άλλη ποιότητα ζωής, αλλά τώρα να αποσύρεται ή, μάλλον, να αντικαθίσταται με κάτι άλλο· στην καλύτερη περίπτωση να γίνεται η θρησκεία μιας μικρής μειονότητας.

Επιπλέον, και μάλιστα εσχάτως, ο φόβος γενικευμένου πολέμου, και μάλιστα πυρηνικού, επανήλθε στη ζωή μας. Νομίζαμε ότι θα ήταν κάτι που θα έμενε στη λήθη του παρελθόντος. Η επιστήμη, η οποία παλαιότερα μπορούσε δικαιολογημένα, ως ένα βαθμό, να ισχυριστεί ότι συνέβαλε στη βελτίωση της ανθρώπινης ζωής, τώρα προκαλεί και αυτή ανησυχία –τουλάχιστον σε κάποιες εκφάνσεις της– με την αλόγιστη και ανεύθυνη πολλές φορές κατάχρηση της δύναμης της. Ρισοκίνδυνες γενετικές παρεμβάσεις, δυνατότητες ελέγχου ανθρώπων και κοινωνικών συνόλων, στρατιωτικές τεχνολογίες μαζικής

καταστροφής και τόσα άλλα κάνουν τον σκεπτόμενο σύγχρονο άνθρωπο να νιώθει εξαιρετικά ανήσυχος και ανασφαλής.

Μη έχοντας πνευματικό αντίδοτο σε αυτή την τοξική ατμόσφαιρα πολλοί άνθρωποι έρχονται σε απόγνωση και απελπίζονται. Αυτό όμως είναι ό,τι χειρότερο μπορεί να συμβεί σε κάποιον, διότι, όπως ένας Γέροντας είπε, οτιδήποτε είναι καλύτερο από την απελπισία.

Άλλοι καταφεύγουν σε μια στρουθοκαμηλική στάση ζωής. «Αφού δεν έχω την δύναμη να αντιμετωπίσω το κακό γύρω μου, λένε, καλύτερα να ζήσω σαν να μην υπάρχει, να απολαύσω όσο περισσότερη ηδονή μπορώ, να βουτηχτώ αδηφάγα στο σήμερα, αφού το αύριο δεν το ξέρω και άλλωστε το έχω ούτως ή άλλως χαμένο».

Είναι ή ίδια η αρχέγονη στάση του μεταπτωτικού ανθρώπου μπροστά στην παρείσακτη τραγικότητα του θανάτου. Αγχωμένος από τον φόβο του αναπόφευκτου αφανισμού της ζωής του και μη έχοντας ελπίδα στην ανάσταση των νεκρών, που έφερε και θα φέρει ο Χριστός, επιλέγει να γίνει πιο εγωκεντρικός, πιο πλεονέκτης, πιο φιλήδονος, πιο ζωώδης και πιο άφρων. Ακριβώς όπως το έλεγε ο Απόστολος Παύλος, χωρίς Χριστό, τι μένει να πει κανείς; «Φάγωμεν καὶ πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν» (Α΄ Κορ. 15, 32).

Είναι όμως έτσι τα πράγματα; Αν κοιτάξει κανείς βαθύτερα και νηφάλια την πραγματικότητα, θα δει ότι οι σαρωτικές αλλαγές της εποχής μας έχουν όντως γενικευμένο και ριζικό χαρακτήρα, αλλά στην ουσία τους δεν είναι παρά άλλος ένας εντατικότερος, ίσως και πιο γενικευμένος, πειρασμός, άλλη μια επανάληψη της επίθεσης του αρχαίου κακού, με σκοπό να εξαπατήσει και να απελπίσει τον άνθρωπο. Η ίδια ιστορία, δηλαδή, επαναλαμβάνεται με άλλα μέσα, λίγο πιο εξελιγμένα.

Αν σκεφτούμε το παρελθόν, πώς άραγε θα ένιωθαν οι Χριστιανοί στα χρόνια των διωγμών, όταν εκατόμβες αδελφών τους θανατώνονταν μαρτυρικά σε όλη την γνωστή τότε οικουμένη; Πώς θα ένιωθαν οι πιστοί στα χρόνια του Μεγάλου Αθανασίου, όταν οι Ορθόδοξοι Επίσκοποι ήταν μικρή μειοψηφία; Τι οδύνη και τι πειρασμός για απόγνωση θα απειλούσε τις ψυχές των Χριστιανών, όταν το καύχημα του χριστιανικού κόσμου, η Θεοφρούρητη Πόλη, η Κωνσταντινούπολη, που ήταν –και είναι– αφιερωμένη στην Παναγία και που φώτιζε την οικουμένη για χίλια χρόνια, έπεφτε στα χέρια των Οθωμανών; Φανταστείτε τι κλονισμό θα

μπορούσε να προκαλέσει αυτό σε όλη τη χριστιανική οικουμένη. Πόσο θα μπορούσαν οι άνθρωποι να χάσουν την πίστη τους και από το γεγονός αυτό και μόνο – αλλά δεν την έχασαν! Και να πάμε ακόμη πιο παλιά, στα πιο ουσιώδη γεγονότα της ιστορίας μας, της Ευαγγελικής ιστορίας. Πώς θα ένιωθαν οι ίδιοι οι Άγιοι Απόστολοι, όταν έθαβαν τον Κύριο Ιησού και έμεναν μόνοι, κυνηγημένοι από όλους; Αλλά, πάνω απ' όλα, ποια ανθρώπινη γλώσσα θα μπορούσε ποτέ να περιγράψει τον ψυχικό πόνο που ένιωσε ο Ίδιος ο Κύριος της Δόξας, όταν εγκαταλελειμμένος από όλους σταυρωνόταν από τα ίδια Του τα παιδιά;

Μήπως, τελικά, η πολιτεία των Χριστιανών, ως ξένων και παρεπίδημων στον κόσμο αυτόν, δεν ταιριάζει με κοσμικούς θριάμβους και αριθμητική επικράτηση, με ποσοτική κατίσχυση πάνω στους άλλους, τους αντιπάλους, αλλά πιο κοντά στο πνεύμα της είναι το μαρτύριο και ο διωγμός, το περιθώριο και η μετοχή στην αισχύνη που κουβάλησε ο Χριστός στους ώμους Του;

Μήπως, τελικά, η μεγαλύτερη απειλή για την Εκκλησία είναι η κοσμική νίκη και εύνοια των σαρκικών και ψυχικών ανθρώπων, όσο ισχυρών κι αν είναι στον κόσμο, η ευμάρεια και η υλική ισχύς; Μήπως αυτή είναι η πραγματική απειλή; Ποιες ήταν οι λαμπρότερες περίοδοι στην ιστορία της Εκκλησίας; Χωρίς αμφιβολία, αυτές των διωγμών. Πρώτοι αιώνες, τουρκοκρατία, πλήθος νεομαρτύρων, ήθος και λαϊκός πολιτισμός ανεπανάληπτος. Πότε; Στα χρόνια της τουρκοκρατίας. Στο σοβιετικό καθεστώς, για τους αδελφούς μας Σλάβους.

Αν, λοιπόν, όλα δείχνουν δύσκολα και το μέλλον δυσοίωνο σε πανανθρώπινο αλλά και σε προσωπικό ενίοτε επίπεδο, η απάντηση είναι μία και μόνη – και η ίδια θα είναι για πάντα. Είναι τα λόγια του Κυρίου που μας προετοίμασαν γι' αυτά και δεν μας άφησαν να ζούμε σε φαντασιωτικές καταστάσεις: «Ἐν τῷ κόσμῳ θλίψεις ἔξετε», εσείς που θέλετε να με ακολουθήσετε, «ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον» (Ἰωάν. 16, 33).

Μία ολιγογράμματη γυναίκα, κάθε φορά που περνούσαμε μια δυσκολία, μας το έλεγε αυτό: «Θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον».

Και αυτό είναι που μετράει, ότι ο Χριστός είναι ο Νικητής, όχι μόνο στο τέλος της Ιστορίας, αλλά και κάθε στιγμή είναι ο Νικητής, τώρα! Κι αυτό γιατί, όσο δύσκολα κι είναι τα πράγματα στη ζωή της κοινωνίας και τη δική μου και τη δική σας, η σύνδεση με τον Χριστό μπορεί να γίνει – επιτρέψτε μου να πω – στιγμιαία, με μια ανάταση του νου μας σε Εκείνον τον Εσταυρωμένο, που μοιράζεται μαζί

μας κάθε πόνο και κάθε επώδυνη στιγμή. Όπως λέει ένας Άγιος, «ξέρει τι σημαίνει ακόμα και ένας πονόδοντος». Κάθε στιγμή η σύνδεση με τον Χριστό μπορεί να μεταμορφώσει τη στιγμή και τη ζωή μας ριζικά, να τη φωτίσει και αναπάντεχα η λύπη να γίνει χαρά και ελπίδα.

Τί ωραία που μας τα λέει αυτά ο Άγιος που μας ενέπνευσε, ο Άγιος που αοράτως μας σκέπει εδώ και ο οποίος έβαλε τη σφραγίδα του ανεξίτηλα σε αυτό το μοναστήρι. Ο όσιος πατέρας μας Πορφύριος. «Λοιπόν, ζωή χωρίς Χριστό δεν είναι ζωή!». Τα ξέρετε αυτά τα λόγια, είναι πολύ γνωστά. «Πάει, τελείωσε! Αν δεν βλέπεις τον Χριστό σε όλα σου τα έργα και τις σκέψεις, είσαι χωρίς Χριστό. Θυμάμαι κι ένα τραγούδι...», και είπε τα λόγια που αποφασίσαμε να βάλουμε ως τίτλο αυτής της Συνάξεως: «Σύν Χριστῶ πανταχοῦ, φόβος οὐδαμοῦ!». «Λοιπόν, συνεχίζει, έτσι πράγματι πρέπει να βλέπομε τον Χριστό. Είναι φίλος μας, είναι αδελφός μας, είναι ό,τι καλό και ωραίο. Είναι φίλος και το φωνάζει: "Σας έχω φίλους, βρε, δεν το καταλαβαίνετε; Είμαστε αδέλφια. Δεν βαστάω την κόλαση στο χέρι, δεν σας φοβερίζω, σας αγαπάω. Σας θέλω να χαίρεστε μαζί μου τη ζωή"».

Τι ωραίο αυτό! «Να χαίρεστε μαζί μου τη ζωή.»

Έλεγε ο μακαριστός Μητροπολίτης Περγάμου, ο Ιωάννης Ζηζιούλας, κάτι πάρα πολύ ωραίο: «Ο Χριστός δεν μας χάρισε την Ανάσταση, για να έχουμε μία ατομική νίκη πάνω στον θάνατο, για να ζήσουμε για πάντα. Τι νόημα έχει να ζήσεις για πάντα, άμα είσαι μόνος σου; Αυτό θα είναι το ίδιο όπως ένας αιώνιος θάνατος. Δεν είναι ζωή. Η Ανάσταση μάς χαρίστηκε, για να χαρούμε την αιώνια ζωή με αυτούς που μας αγαπούν. Να χαρούν και αυτοί εμάς, να χαρούμε κι εμείς αυτούς – και πρώτα τον Χριστό, αλλά και όλους». Δεν είναι ωραία σκέψη αυτή; Γι' αυτό χαρίστηκε η Ανάσταση και γι' αυτό λειτουργούμε και πανηγυρίζουμε την Ανάσταση στη Λειτουργία, γιατί πρέπει να είμαστε μαζί. Είμαστε και πρέπει να είμαστε μαζί. Γι' αυτό η Λειτουργία είναι γεγονός ενώσεως των ανθρώπων, ενότητας. Και ο Χριστός θέλει να χαιρόμαστε μαζί Του και αυτή τη ζωή και την άλλη.

«Αυτή η ζωή, όπως έλεγε ο Μητροπολίτης Κάλλιστος, όχι μόνο δεν είναι το παν, όχι μόνο δεν είναι το όλον, όχι μόνο δεν είναι όλο το βιβλίο που γράφεται για μας, δεν είναι ούτε καν το πρώτο κεφάλαιο – αυτή η ζωή είναι ο πρόλογος. Το πρώτο κεφάλαιο θα αρχίσει, όταν μας καλέσει ο Κύριος.»

«Ο Χριστός είναι νέα ζωή, συνεχίζει ο Άγιος Πορφύριος. Ο Χριστός είναι το παν. Είναι η χαρά, είναι η ζωή, είναι το φως, το φως το αληθινό, που κάνει τον άνθρωπο να χαίρεται, να πετάει, να βλέπει όλα, να βλέπει όλους, να πονάει για όλους, να θέλει όλους μαζί Του, όλους κοντά στον Χριστό. Και μακράν του Χριστού, η θλίψις, η μελαγχολία, τα νεύρα, η στεναχώρια, οι αναμνήσεις των τραυμάτων της ζωής, των πιέσεων, των αγωνιωδών, έτσι, ωρών. Ο Χριστός είναι η πηγή της ζωής, της χαράς. Το παν!»

Αυτά τα υπέροχα λόγια μας λει ο Άγιος Πορφύριος και είναι τόσο αληθινά. Και ακούγονται τόσο αληθινά και πειστικά, γιατί τα λέει κάποιος που τὰ ἔζησε, που έχει δύναμη ο λόγος του. Αν τα πω εγώ, ίσως τα ξεχάσετε στο επόμενο λεπτό, αλλά όταν τα πει ένας Άγιος, επειδή ο λόγος του έχει ενέργεια, σφραγίζουν την καρδιά μας.

Αν, λοιπόν, κερδίσω Τον Χριστό, αν Τον έχω δίπλα μου, μέσα μου, τίποτα δεν μπορεί να με καταβάλει. Τίποτα! Ο άνθρωπος του Χριστού, και κατά συνέπεια ο ταπεινός άνθρωπος, είναι ανίκητος. Τίποτα δεν μπορεί να τον καταβάλει. Αυτό που μας καταβάλλει και μας κάνει εύθραστους είναι η εγωκεντρικότητα, είναι η υπερηφάνεια μας. Μας κάνει πολύ εύθραστους και δεν εννοώ σωματικά, αλλά ψυχικά και πνευματικά. Καμία λύπη, καμία απειλή, καμία εγκατάλειψη ή αποτυχία, καμία αμαρτία δική μου ή των άλλων δεν με ορίζει ούτε καθορίζει τη ζωή μου. Όταν συνδεθώ με τον Χριστό –και αυτό μπορεί να γίνει στιγμιαία, αν το θελήσω, με την προσευχή και τη διάθεση να τηρήσω τις εντολές Του– νέα ζωή εκχύνεται μέσα μου. Παίρνω μια ένεση χαράς, όπως μας είπε κάποτε μια πιστή γυναίκα, τυφλή εκ γενετής, η οποία μετέδιδε χαρά. Κι όταν την ρωτήσαμε, «πού βρίσκεις τη χαρά αυτή;», είπε: «Λέω την ευχή». «Και τι νιώθεις, όταν λές την ευχή;» «Νιώθω σαν κάποιος να μου κάνει μία ένεση χαράς, κάθε φορά που λέω τό όνομα του Ιησού». Αυτή η γυναίκα έψαλλε πολύ όμορφα βυζαντινή μουσική, ψηλαφώντας το σύστημα Μπράιγ της μουσικής.

Αν κερδίσω τον Χριστό, τότε και μέσα στις θλίψεις μου μπορώ να χαίρομαι και να ελπίζω με βεβαιότητα ότι δεν θα χαθώ. Και όχι μόνο θα έχω ειρηνική χαρά παρά τις θλίψεις μου, αλλά θα χαίρομαι και για τις θλίψεις μου, γιατί θα βλέπω ξεκάθαρα ότι δεν είναι ατυχήματα ή δυστυχήματα αλλά θεραπευτικά φάρμακα για την αναγέννηση μου. Όπως έλεγε ο Άγιος Λουκάς της Κριμαίας ένα λόγο που μόνο ένας μάρτυρας μπορεί να τον πει. Εμείς το λέμε ως σύνθημα, αυτός το έλεγε ως αλήθεια της ζωής του: «Αγάπησα το μαρτύριο, γιατί μόνο αυτό καθαρίζει με θαυμαστό τρόπο την ψυχή». Μόνο αυτό! Θα χαίρομαι, λοιπόν, αν συνειδητοποιώ

ότι αυτά είναι αποδείξεις της πρόνοιας του Θεού για μένα. Αν με υπομονή τις δεχτώ αυτές τις θλίψεις και, ακόμα περισσότερο, αν ευχαριστώ τον Θεό για όλα κάθε μέρα, τότε όχι μόνο δεν θα παραπονεθώ γι' αυτές, όχι μόνο δεν θα γογγύσω, αλλά, όπως λέει ο Όσιος Εφραίμ ο Κατουνακιώτης, μπορεί να αξιωθώ να φτάσω στο σημείο να προσεύχομαι να μην μου τις πάρει ο Θεός τις θλίψεις και τις δυσκολίες, γιατί από αυτές πλουτίζω.

Βέβαια αυτά είναι πραγματικότητες. Τα ακούμε από τους Αγίους και είναι η αλήθεια. Αλλά το άγχος και ο φόβος συνεχίζουν να υπάρχουν σε πολλούς από εμάς, σε κάποιες τουλάχιστον στιγμές της ζωής μας. Ένας άγιος άνθρωπος μου είπε κάποτε κάτι πολύ χαριτωμένο: «Νιώθω άγχος σήμερα, δεν ξέρω γιατί...». Λέω, αν αυτός νιώθει άγχος, τότε καλά είμαστε κι εμείς οι υπόλοιποι. Να μη νιώθουμε πολύ μειονεκτικά. Και άλλη μια φορά μου είπε εξομολογητικά: «Αυτόν τον άνθρωπο τον φοβάμαι». Λέω, κοίτα αυτός που ήταν πνευματικός λέοντας και έναν άνθρωπο τον φοβόταν! Λοιπόν, αυτά τα λόγια εμένα προσωπικά με στήριξαν, γιατί έβλεπα την αλήθεια του ανθρώπου – και πρέπει να είμαστε αληθινοί προς τον Θεό, προς τους άλλους και προς τον εαυτό μας. Πόσο αληθινό και ανθρώπινο ήταν αυτό! Δεν πρέπει, λοιπόν, να νιώθει κανείς ένοχος ή λιγότερο Χριστιανός, επειδή σε κάποια στιγμή της ζωής του νιώθει άγχος ή φόβο. Είναι μάλιστα καλό, νομίζω – κάποιιοι ειδικότεροι εδώ ίσως να με διορθώσουν – να αποδέχεται ότι κάποια στιγμή τα έχει αυτά. Όπως έλεγε ένας Αμερικανός ιερέας, ο οποίος αγαπούσε πολύ αυτό το μοναστήρι, ο μακαριστός πατήρ Τόμας Χόπκο, είναι καλό να είμαστε μέλη της ανθρωπότητας, όπως όλος ο κόσμος: να νιώθω κι εγώ ένας άνθρωπος ανάμεσα στους άλλους. Όχι βέβαια να μιμηθώ το αντίχριστο πολλές φορές ήθος του κόσμου ή να μιμηθώ τις επιλογές των άλλων, για να μην ξεχωρίζω. Αλλά να μη θεωρούμε ότι εμείς είμαστε προορισμένοι να είμαστε καλύτεροι από αυτούς, πιο δυνατοί, πιο ενάρετοι, παραδείγματα λαμπρά! Αυτά μάς δημιουργούν καταπίεση.

Αυτό που οφείλουμε να κάνουμε είναι ταπεινά να ζητάμε τη βοήθεια του Θεού για να τηρήσουμε τις εντολές Του. Όχι να ξεχωρίσουμε εμείς από τους άλλους. Ας μη μας αγχώνει, λοιπόν, το γεγονός ότι νιώθουμε άγχος και φόβο καμιά φορά. Ένας Γέροντας μάς έλεγε στα αγγλικά: «Don't be anxious about being anxious». Μή σας αγχώνει το γεγονός ότι κάποια στιγμή είστε αγχωμένοι. Πολλές φορές αυτό μας καταβάλλει, ο φόβος ότι θα σπάσουμε, θα καταρρεύσουμε. Όχι, θα περάσει κι αυτό! Ή συμβαίνει να πανικοβαλλόμαστε, γιατί και εμείς προς στιγμήν φοβηθήκαμε από κάτι. Αυτό που ως Χριστιανοί, νομίζω, πρέπει να προσπαθούμε να κερδίσουμε και μετά να μη χάσουμε είναι αυτό το αμετακίνητο

υπόστρωμα της πίστης, δηλαδή της εμπιστοσύνης, στον Χριστό που είναι ο Νικητής και Σωτήρας, και θα είναι για πάντα, και ο Οποίος είναι παρών και στη δική μου ζωή κάθε στιγμή.

Ο Άγιος Σωφρόνιος του Έσσεξ έλεγε ότι ο Χριστός κανονίζει τη ζωή μας με μαθηματική ακρίβεια. Αυτό είναι ένα πάρα πολύ ωραίο αξίωμα, που, όταν το φέρουμε στο νου μας, αντιμετωπίζουμε τα πράγματα πιο εύκολα.

Ένας Άγιος, ο οποίος κοιμήθηκε σχετικά πρόσφατα, ένιωθε αβεβαιότητα για το αν το έργο του και συγκεκριμένα η αδελφότητα που συνέστησε –είχε δημιουργήσει μία υπέροχη αδελφότητα– ήταν ευάρεστα στο Θεό. Φανταστείτε, ο κόσμος τον επαινούσε, πνευματικοί άνθρωποι τον επαινούσαν, αλλά αυτός δεν ήξερε αν ο Θεός ευαρεστείται από αυτό που έκανε. Και αυτό τον βάραινε και κάποια στιγμή πήγε στο παρεκκλήσι του μοναστηριού του και παρακαλούσε τον Θεό να τον πληροφορήσει αν ευαρεστείται από αυτά που κάνει, αλλιώς να σταματήσει. Αλλά δεν λάμβανε απάντηση. Συνέχισε τότε στο παρεκκλήσι την προσευχή του και τότε ο Θεός τον πληροφόρησε. Ένωσε μες στην καρδιά του τη φωνή του Θεού να του λέει: «Γύρισε και δεξ το παρελθόν σου, κοίταξε πόσες φορές σε στήριξα, τί δώρα σου έδωσα, πώς δεν σε εγκατέλειψα ποτέ. Η σιγουριά σου για το μέλλον σου θα πηγάζει από το παρελθόν σου, από τη γνώση του παρελθόντος σου». Αυτός ήταν ο όσιος Σωφρόνιος του Έσσεξ και την πληροφορία αυτή μου την έδωσε ο πατήρ Νικολάι που είναι εκεί.

Πράγματι, νομίζω ότι όλοι θα συμφωνήσουμε, αν όλοι αναρωτηθούμε ειλικρινά, ότι κανένα μας δεν εγκατέλειψε ποτέ ο Θεός. Αν το σκεφτούμε τίμια, ό,τι κι αν περάσαμε, δεν μας εγκατέλειψε ποτέ ο Θεός μέχρι τώρα, παρά τα χάλια μας. Γιατί να το κάνει τώρα;

Αν, όμως, αυτή την οπτική τη χάσουμε, τότε το θεμέλιο της εμπιστοσύνης στον Θεό θα αρχίζει να διασαλεύεται μέσα μας και τότε ασφαλώς το άγχος θα αυξάνεται και ο φόβος θα μας παραλύει, αν χάσουμε αυτή την εδραία σιγουριά. Τα πράγματα γύρω μου και μέσα δεν θα μιλούν για την παρουσία και την πρόνοια του Θεού, αλλά θα δείχνουν γυμνά και τετραχηλισμένα, τα ίδια πράγματα που πριν ήταν πηγή χαράς για μένα. Τώρα θα είναι άχαρα και κρύα, η ελπίδα θα αργοσβήνει και το φοβερότερο όλων, το χειρότερο δυστύχημα που μπορεί να συμβεί στη ζωή δεν είναι η αμαρτία αλλά η απώλεια της πίστεως. Αυτό είναι το χειρότερο. Κάποιος μπορεί να αμαρτήσει και βαριά, αλλά με τη μετάνοια μπορεί να αγιάσει. Όταν χάσει, όμως, την πίστη του και δεν θέλει να την ξαναβρεί, αυτό

είναι το ναυάγιο. Δεν υπάρχει χειρότερη κατάσταση στην ψυχή από αυτήν – να εκλείψει η πίστη. Ο άνθρωπος μέσα του και έξω του παραμορφώνεται, το φως του σβήνει, η απελπισία και ο πνευματικός θάνατος απλώνονται παντού...

Τι φταίει για αυτό; Γιατί καμιά φορά η πίστη μας αδυνατίζει και κατά συνέπεια αυξάνεται ο φόβος και το παράλογο άγχος; Η απάντηση είναι μία: χάθηκε η επαφή με την πηγή της Ζωής, κόψαμε το καλώδιο της παροχής ρεύματος, μειώσαμε ή σταματήσαμε, πολλές φορές τελείως, την προσευχή με αίσθημα μετάνοιας και ταπείνωσης. Την προσευχή που είναι το φως του έσω λύχνου και η τροφή της ψυχής. Πάλι ο Όσιος Σωφρόνιος του Έσσεξ έλεγε ότι, όταν ζούσε στο Άγιον Όρος, οι παλαιοί τότε Πατέρες έλεγαν: «Είδες άνθρωπο λυπημένο και κατηφή; Αυτός δεν έκλαψε το βράδυ για τις αμαρτίες του».

Αν κρατήσουμε αναμμένη έστω και τη μικρή φλόγα του πόθου για τον Κύριο, και όταν ακόμη ανθρώπινα μας απειλήσει ο φόβος, σίγουρα θα τον εξαφανίσει η αίσθηση της Παρουσίας Του και θα προχωρήσουμε στη ζωή μας με ένα αναπάντεχο θάρρος και θα εκπλαγούμε με τη δύναμη που μας δίνει η Χάρις του Θεού, του Αγίου Πνεύματος. Κοιτάξτε τις Μυροφόρες, αιώνιο παράδειγμα. Τα πάντα γύρω τους ήταν σκοτεινά και απειλητικά. Ο Κύριος στον Τάφο, οι Απόστολοι κρυμμένοι, η προσέγγιση στον Τάφο απαγορευμένη. Και όμως, όπως συμβαίνει πάντα, η τέλεια αγάπη έξω έβαλε τον φόβο και πέρα από κάθε ανθρώπινη λογική και απειλή και δήθεν φρονιμάδα οι Μυροφόρες πηγαίνουν στο μνημείο και το βρίσκουν κενό. Και όχι μόνο αυτό, αυτές πρώτες γίνονται οι μάρτυρες της Αναστάσεως – και ξέρουμε τι σημαίνει αυτό, πόσο ο Κύριος δεν βασιζόταν στις ανθρώπινες κοσμικές δυνάμεις αλλά στα αδύναμα και τα μωρά του κόσμου, γι' αυτό όρισε ως πρώτους μάρτυρες της Αναστάσεώς Του τα πρόσωπα εκείνα τα οποία δεν θα πίστευε κανείς, δηλαδή τις γυναίκες, των οποίων η μαρτυρία δεν είχε καμία αξία την εποχή εκείνη. Δεν είχε κανένα άγχος ο Κύριος να πείσει κανένα.

Ας κάνουμε, λοιπόν, υπακοή στον Χριστό και τότε θα δούμε ότι ζει Κύριος ο Θεός και κανονίζει τη ζωή μας και τη ζωή του κόσμου, όπως είπαμε πριν, με μαθηματική ακρίβεια, τέλεια.

Φαίνεται, λοιπόν, ότι ο Χριστός καθεύδει και ότι Χριστιανισμός αποσύρεται από το προσκήνιο; Κάθε άλλο! Ένα μόνο θα σας πω που βγαίνει από τη μικρή πείρα μου ζώντας σε χώρα ιεραποστολής. Η δίψα για τον Χριστό όχι μόνο δεν μειώθηκε, παρά τα φαινόμενα, αλλά τώρα είναι εντονότερη, ίσως από ποτέ, αν

μπορεί κανείς να το πει αυτό. Αποτυχημένα χριστιανικά σχήματα και μορφώματα καταρρέουν, αυτό είναι γεγονός, αλλά η Εκκλησία, το Σώμα του Χριστού, η άκτιστη Χάρις του Θεού που ενώνει τους πιστούς, θριαμβεύει – και θριαμβεύει και ποσοτικά αλλά, κυρίως, ποιοτικά. Άνθρωποι κάθε ηλικίας, και κυρίως νέοι, ακόμη και παιδιά, εμπνεόνται από το Ευαγγέλιο και τη ζωή των Αγίων, από την ομορφιά των Ιερών Ακολουθιών της Εκκλησίας μας, ανάβει μέσα τους μια φλογερή λαχτάρα για τον αληθινό Θεό και χτυπούν τις πόρτες των Εκκλησιών μας – δεν πάμε εμείς σ’ αυτούς, αυτοί έρχονται σε μας, λέγοντας μας «βαπτίστε με και εμένα» ή «θέλω κι εγώ να κοινωνήσω».

Οφείλουμε να ομολογήσουμε εδώ ότι πολλές φορές μας ντροπιάζει εμάς τους εκ γενετής Ορθοδόξους ο ζήλος αυτών των κατηγουμένων και νεόφυτων αδελφών μας, που δεν θέλουν τίποτα λιγότερο από τον ανόθευτο Χριστιανισμό και είναι έτοιμοι να αφήσουν τα πάντα για να τον κερδίσουν.

Από άκρου εις άκρον της Αρχιεπισκοπής Θυατείρων, όπου και εγώ διακονώ, από τα νησιά Σέτλαντ ψηλά, στη Βόρεια Θάλασσα, μέχρι κάτω στην Κορνουάλη, η προσέλευση πρώην αθέων, αλλοθρήσκων και ετεροδόξων είναι εντυπωσιακή και συγκινητική. Ένα πρόβλημα είναι ότι δεν έχουμε αρκετούς ειδικευμένους κατηχητές, για να μας βοηθήσουν στο κατηχητικό έργο, αλλά η Αρχιεπισκοπή κάνει ό,τι μπορεί. Σχεδόν σε κάθε ενορία γίνονται κατηχήσεις, ενώ το διαδικτυακό κατηχητικό πρόγραμμα της Αρχιεπισκοπής Θυατείρων, το οποίο επιμελείται και παρουσιάζει ο πρωτοσύγκελλος, πατήρ Νήφων, έχει αυτή τη στιγμή τριακόσιους κατηγουμένους. Εκτός από τις κατά τόπους βαπτίσεις ενηλίκων, ο Σεβασμιώτατος Αρχιεπίσκοπος Θυατείρων βαπτίζει μαζικά, παραμονές του Πάσχα, συνήθως το Μέγα Σάββατο ή το Σάββατο του Λαζάρου, δεκάδες προσηλύτους.

Και βέβαια αυτό το φαινόμενο δεν περιορίζεται μόνο στη Βρετανία. Έχουμε εδώ αντιπροσώπους από τον Νέο Κόσμο, από την Αμερική, όπου κι εκεί ακούμε τα ίδια, αυτό το συγκινητικό φαινόμενο – είναι ένα φαινόμενο, πολλοί το ονομάζουν κοινωνικό αλλά είναι κυρίως πνευματικό το φαινόμενο αυτό. Πρόσφατα η εφημερίδα New York Post –μπορείτε να το βρείτε στο διαδίκτυο αυτό το άρθρο– αφιέρωσε εκτενές αφιέρωμα στο φαινόμενο της επιστροφής «ορδών», όπως το χαρακτήρισε, νέων ανθρώπων στην Ορθοδοξία. Η επισήμανση της εφημερίδας είναι εντυπωσιακή: η Ορθόδοξη Εκκλησία στην Αμερική, από το 2022 και μετά, δηλαδή μετά τον κορωνοϊό, που όλοι έλεγαν ότι θα καταρρεύσουν τα πάντα, είχε αύξηση των προσηλύτων κατά 78%! Δόξα τω Θεώ, του Οποίου και μόνο έργο

είναι αυτή αναγέννηση, που μπορεί να έχει προβλήματα και δυσκολίες, αλλά κανένας δεν μπορεί να μη σταθεί με ευγνωμοσύνη μπροστά στον Θεό και συγκίνηση γι' αυτό το φαινόμενο.

Και αν λοιπόν ως άνθρωποι σάρκα φορούντες και τον κόσμο οικούντες έχουμε κι εμείς έξωθεν μάχας και έσωθεν φόβους, ας αναφωνήσουμε τους ψαλμικούς στίχους, τους γνωστούς και αγαπητούς σε όλους:

Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός, γινῶτε ἔθνη καὶ ἠττᾶσθε.

Ὅτι μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός...

Ἐὰν γὰρ πάλιν ἰσχύσητε, καὶ πάλιν ἠττηθήσεσθε...

Τὸν δὲ φόβον ὑμῶν οὐ μὴ φοβηθῶμεν, οὐδ' οὐ μὴ ταραχθῶμεν...

Κύριον δὲ τὸν Θεὸν ἡμῶν, αὐτὸν ἀγιάσωμεν, καὶ αὐτὸς ἔσται ἡμῖν φόβος.

Ἔτσι ἔλεγαν στην Παλαιά Διαθήκη –μου ἄρεσε πολύ η επισήμανση του Σεβασμιωτάτου για το πώς αυτό μεταποιήθηκε στην Καινή Διαθήκη και αυτός ο φόβος της Παλαιάς Διαθήκης στην Καινή Διαθήκη έγινε ευλάβεια, λαχτάρα αγαπητική προς τον Θεό. Και αν ακόμα χρησιμοποιούμε τον όρο «φόβος Θεού», νομίζω έτσι πρέπει να τον καταλαβαίνουμε, δηλαδή ως ευλαβική αγάπη και ευγνωμοσύνη, αίσθηση του μεγαλείου Του, και φροντίδα μας ανύστακτη να μη λυπήσουμε έναν τέτοιο Πράο, Ταπεινό και Ευγενέστατο Θεό – συγγνώμη για την έκφραση «Ευγενέστατο», αλλά είναι! Με τι τρόπο αντιμετωπίζει ο Κύριος εμάς και τις ανάγκες μας, με πόση ευγένεια! Αυτή η φροντίδα θα μας φυλάξει από τη δεινή αμαρτία, η οποία καλλιεργεί τον κοσμικό φόβο – η αμαρτία παράγει τον φόβο, τον κοσμικό, τον αδιέξοδο φόβο, την αγωνία και τέλος την απόγνωση.

Αυτή, λοιπόν, η υγιής ευλάβεια, αυτός ο φόβος του Θεού με αυτή την έννοια, είναι η αρχή της σοφίας, η οποία σοφία οδηγεί στην τήρηση των εντολών, στη σωφροσύνη και την αρετή, και αυτά φέρνουν τη Χάρη του Θεού στην ψυχή. Τότε ακόμη και ο πρώην δειλός άνθρωπος γίνεται, όπως λέγαν οι παλαιοί, λέων πυρ πνέων, λιοντάρι – τό 'χουμε δει αυτό το πράγμα, φοβισμένοι άνθρωποι να μετατρέπονται σε αποφασιστικούς, γενναίους και ειλικρινείς ανθρώπους· γιατί λένε οι θεολόγοι και πατέρες ότι είναι χαρακτηριστικό του Αγίου Πνεύματος να κάνει τον άνθρωπο γενναίο, ευθύ και τίμιο. Και αυτός ο πρώην δειλός γίνεται λέων πυρ πνέων και περιγελά, όπως λέμε στην Εκκλησία, τα φρυάγματα, δηλαδή τα σαθρά φόβητρα, των εχθρών και τον θάνατο τον ίδιο.

Επιτρέψτε μου σε αυτό το σημείο κάτι πιο πρακτικό. Να σας μεταφέρω κάποιες συμβουλές που τις άκουσα κι εγώ και με βοήθησαν, στον βαθμό που τις τήρησα,

οι οποίες κυρίως προέρχονται από αγίους ανθρώπους. Και πιστεύω ότι κι εσάς θα σάς βοηθήσουν, τους νέους, που περιμένετε κάτι να σας πούμε εδώ, να μη χάσετε την ελπίδα και την εσωτερική χαρά και ειρήνη σας ό,τι πειρασμό κι αν περνάτε ή περάσετε – συγχωρήστε με, το πιστεύω αυτό. Αυτές οι οδηγητικές συμβουλές των Αγίων είναι ο τρόπος για να τα ξεπεράσουμε.

1. Μην αφήνετε την προσευχή σας ποτέ! Γνώρισα έναν άνθρωπο ο οποίος δεν έβγαινε από το πρόγραμμα της προσευχής του ο κόσμος να γύριζε ανάποδα. Ακόμα κι αν τον επισκεπτόμασταν κι αν υπήρχε μια κοσμική αβρότητα κι ανάγκη επικοινωνίας, όταν ερχόταν η ώρα της προσευχής του και δεν φεύγαμε, έφευγε εκείνος. Έφευγε από τη συντροφιά, για να μη χάσει την προσευχή του. Πόσο μας δίδασκε αυτό! Αν δεν προσεύχεστε, δεν το έχετε κάνει αυτό πρακτική καθημερινή της ζωής σας, αρχίστε από σήμερα – όχι αύριο! Πολλοί μου λένε «από Δευτέρα», όπως και για άλλα πράγματα. Όχι, από σήμερα! Μην προσεύχεστε σήμερα και αύριο το αμελείτε. Ακόμα μην προσεύχεσθε δέκα, δεκαπέντε, είκοσι ημέρες, και μετά την εικοστή πρώτη παίρνετε άδεια. Τότε, όπως λέει ο Άγιος Θεοφάνης ο Έγκλειστος, είναι σαν να κτίζετε ένα κτήριο, έναν τοίχο, κάθε μέρα και τη μέρα που δεν προσεύχεσθε –είναι λίγο σκληρό αυτό, αλλά είναι αλήθεια– το γκρεμίζετε και ξαναρχίζετε πάλι από την αρχή την άλλη μέρα. Δεν μπορούμε να συσσωρεύσουμε προσευχή, για νά 'χουμε, αλλά κάθε μέρα πρέπει να διατηρείται ζωντανή.

2. Αν δεν έχετε πνευματικό, προσευχηθείτε στον Θεό να σας βοηθήσει να βρείτε. Εσείς οι νέοι άνθρωποι που έχετε τέτοια αγνή διάθεση και θέλετε το καλύτερο και είστε τίμιοι –τις πιο τίμιες εξομολογήσεις τις ακούμε από νέους ανθρώπους, όχι ότι κι οι μεγαλύτεροι δεν κάνουν, αλλά κατά γενική ομολογία οι νέοι άνθρωποι έχουν λιγότερο φόβο να διατηρήσουν την εικόνα τους, το «εγώ» τους και τον αυτοδοξασμό τους– εάν δεν έχετε, λοιπόν, πνευματικό, να προσευχηθείτε στον Θεό να σας βοηθήσει να βρείτε. Και φαντάζομαι, εδώ στην αγιοτόκο νήσο έχετε πολλούς. Μην αποφασίσετε ποιον θα κάνετε πνευματικό – συγχωρήστε με που το λέω αυτό– απλά και μόνο επειδή εντυπωσιαστήκατε από αυτά που ακούσατε για κάποιον ή ακόμα και από το ύφος ή τη σεβάσμια ασκητική μορφή του, που μπορεί να είναι βεβαίως δείγματα του εσωτερικού του πλούτου, αλλά μπορεί και να μην είναι. Μην εντυπωσιαστείτε και πάρετε γρήγορη απόφαση από αυτό. Προσευχηθείτε στον Θεό να σας φωτίσει. Τότε δεν θα κάνετε λάθος· κι αν κάνετε, ο Θεός θα σας βοηθήσει να το διορθώσετε, αφού σ' Αυτόν βάλατε την ελπίδα σας. Προσευχηθείτε σε Εκείνον να σας βοηθήσει και να σας οδηγήσει. Όταν έχετε εσωτερική πληροφορία ότι ένας συγκεκριμένος

πνευματικός είναι ταπεινός άνθρωπος –αυτό είναι μεγάλο πράγμα, να είναι ο άνθρωπος ταπεινός, κι ας κάνει και λάθη– και μπορεί να σας βοηθήσει να αγαπήσετε την προσευχή –όχι να υποδουλωθείτε σ’ αυτόν– ν’ αγαπήσετε την προσευχή και τον Χριστό και νιώθετε εμπιστοσύνη ότι μπορεί μαζί του να μοιραστείτε τη ζωή σας, ό,τι σας συμβαίνει, μαζί του (ο πατήρ Τόμας Χόπκο έλεγε, «ένας άνθρωπος στη ζωή σας πρέπει να ξέρει τα πάντα για σας, ένας, γι’ αυτό προσέξτε ποιος θα είναι αυτός), τότε ζητήστε από αυτόν τον άνθρωπο αν μπορεί να σας βοηθήσει και κάνετε ό,τι σας συμβουλεύσει. Μετά θα τον ακούτε όμως! Ό,τι σας συμβουλεύσει να το κάνετε για την πνευματική σας πρόοδο, ό,τι πνευματικό σας πει, ό,τι αφορά την πνευματική σας ζωή.

3. Να εξομολογείστε τακτικά και ειλικρινά. Όσο πιο ειλικρινής είναι η εξομολόγηση, όσο πιο μάλιστα είναι δύσκολο αυτό που εξομολογούμαστε, αλλά από ανάγκη θεραπείας δεν το κρύβουμε, τόσο πιο πολλή χάρη παίρνουμε, τόσο πιο πολύ μας αγαπά ο Θεός και τόσο πιο πολύ μας αγαπά και ο πνευματικός, όταν δει ότι δεν αποθαρρυνόμαστε μετά από ένα βαρύ αμάρτημα, αλλά το εξομολογούμαστε. Συγκινεί ο άνθρωπος που εξομολογείται με αλήθεια αυτά που του συνέβησαν. Μην αποφεύγετε την εξομολόγηση γιατί ντρέπεστε ή γιατί αρχίσατε να νικιέστε από κάποιον πειρασμό. Τότε ειδικά πρέπει να πάτε, μην αφήσετε να συνεχιστεί αυτό. Αν το παραμελήσετε και δεν το κάνετε, μπορεί να βρεθείτε σε μια κατάσταση για την οποία θα λυπηθείτε πολύ.

4. Να μετέχετε στη Θεία Λειτουργία και, αφού έχετε την ευλογία του πνευματικού σας, να μετέχετε στα Άχραντα Μυστήρια με ευλάβεια, με προσοχή, με επιμέλεια της ψυχής σας, όχι εϊκή και ως έτυχε.

5. Να ευχαριστείτε τον Θεό κάθε μέρα για όλα. Αν μπορείτε, κάντε το αυτό την πρώτη κίνηση της κάθε μέρας. Μου το συμβούλευσε κι εμένα κάποιος άνθρωπος του Θεού. Μόλις σηκώνεστε το πρωί από το κρεβάτι σας, θυμηθείτε να πείτε, «Χριστέ μου, Σε ευχαριστώ για όλα!». Ακόμα κι αν δεν προλάβετε να πείτε τίποτα άλλο και πρέπει να φύγετε για το Πανεπιστήμιο ή τη δουλειά σας, αν έχετε πει αυτό, έχετε καλύψει πολλά μίλια. Αν πείτε αυτόν τον λόγο: «Σε ευχαριστώ για όλα!».

Είστε όλοι, και είμαστε κι εμείς, καλεσμένοι στη μεγάλη και ατελειωτη γιορτή του Χριστού, στην πιο ωραία ζωή που μπορεί να ζήσει κανείς, στη μόνη ζωή. Ο Χριστός έκανε και κάνει τα πάντα για μας. Μας χαρίζει την Ανάσταση των ψυχών και των σωμάτων μας, δίνει νόημα στο κάθε δευτερόλεπτο της ζωής μας. Είμαστε πολύ τυχεροί! Οι αδελφοί μας οι οποίοι δεν έχουν αποδεχτεί την κλήση του Θεού, που γίνεται προς όλους, ψάχνουν ευκαιρίες χαράς, ευκαιρίες γιορτής. Λένε, «να

κάνουμε ένα πάρτυ, μία γιορτή, να χαρούμε». Εμάς η ζωή μας είναι συνεχής γιορτή! Είμαστε πολύ τυχεροί, ευλογημένοι δηλαδή. Ένας Χριστιανός δεν βαριέται ποτέ, είτε μόνος του είναι είτε με άλλους. Ας μην παραμελήσουμε, λοιπόν, αυτή τη σωτηρία που μας δόθηκε, αλλά ας κάνουμε φιλότιμα ό,τι μπορούμε να ευαρεστήσουμε τον Θεό, δηλαδή να αποδεχθούμε την κλήση ουσιαστικά και να ευχαριστήσουμε τον μεγάλο και ταπεινό Ευεργέτη μας.

Κάποτε, όταν ήμουν κι εγώ νέος, είχα πάει σε ένα πολύ μικρό μοναστηράκι κάπου έξω από την Αθήνα, μακριά, όπου ζούσαν πέντε μοναχές. Μία από τις πιο ηλικιωμένες φρόντιζε όλες τις άλλες, κι αυτή έδειχνε πάντοτε χαρούμενη. Τουλάχιστον όσο μας φρόντιζε εμάς, ήταν πολύ χαρούμενη. Ο κληρικός που με πήγε εκεί, να δω αυτό το μέρος, μου είπε ότι αυτή η γεροντισσούλα έχει πολλή χάρη και μπορούμε να μάθουμε κάτι από αυτήν. Αλλά αυτή δεν μιλούσε. Μάλιστα είχαμε το θράσος, ο κληρικός που με πήγε, να ρωτήσει ποια είναι η αγαπημένη της προσευχή. Έτσι προσπάθησε να μπει λίγο στη ζωή της. Και λέει αυτή, «οι Χαιρετισμοί τῆς Παναγίας». «Και τι νιώθετε, όταν λέτε τους Χαιρετισμούς της Παναγίας;» Προσπαθούσαμε να βγάλουμε ζουμί εμείς από αυτά. Αυτή χαμήλωσε τα μάτια της και λέει, «ε, κάτι νιώθω...». Και τέλειωσε η συζήτηση. Όταν φεύγαμε, όμως, βγήκε έξω να μας αποχαιρετήσει. Και με αυτό ήθελα να κλείσω, αναφερόμενος κυρίως στα παιδιά αλλά και σε όλους μας. Μας είπε τον πιο ωραίο χαιρετισμό που θυμάμαι, έναν από τους πιο ωραίους χαιρετισμούς που άκουσα στη ζωή μου: «Σας εύχομαι να ευαρεστήσετε τον Κύριο!» Κι έτσι χαιρετηθήκαμε.

Αυτό εύχομαι κι εγώ σε σας.

Να είστε καλά!